

Vrtovi Ilse Fischerauer - 2. del

Vrt družine Kunej v Gornji Radgoni

Ilse Fischerauer je svoje vrtove snovala premišljeno in po uveljavljenih zgledih načrtovanja arhitektonskih vrtov iz časa med obema vojnama - V letih tik pred drugo svetovno vojno je na prostoru današnje Slovenije ter Hrvaške zasnovala vsaj dvajset vrtov

Vrtna arhitektka Ilse Fischerauer je v letih tik pred drugo svetovno vojno na prostoru današnje Slovenije ter Hrvaške po najnovejših podatkih zasnovala vsaj dvajset vrtov. Načrtovala je vrtove mestnih in podeželskih vil za premožne industrialce, trgovce, zdravnike, pa tudi svoj vrt v Jeruzalemu, kjer je živela z družino vse od preselitve z Dunaja leta 1921. Med najbolje ohranjenimi pa je nedvomno vrt družine Kunej na Noričkem Vrhju v Gornji Radgoni.

Vrtna arhitektka Ilse Fischerauer

V premišljeno členjenih in programsko bogatih arhitektonskih vrtovih, ki jih je načrtovala

tudi z literaturo, revijami in katalogi o načrtovanju in urejanju vrtov in parkov ter verjetno tudi z ureditvami znanih vrtnih arhitektov, ki so nastale v tridesetih letih prejšnjega stoletja na Dunaju. Kasneje je z možem obiskovala večje vrtnarije ter vrtnarske razstave v tujini, zlasti v Nemčiji. Po ustanovitvi svoje vrtnarije v Jeruzalemu je naročala sadike iz Nizozemske in Nemčije, vzgajala vrtnice in kasneje drevnino, zlasti iglavce.

Njen vrtnoarhitekturni opus kaže na dobro poznavanje načrtovalskih pristopov k urejanju bivalnega vrtnega prostora, razumevanje prostorskega razmeščanja vrtnega programa ter poznavalsko rabo rastlinskega gradiva in novih rastlinskih sort. Njene uredit-

iglavcev. Številne našete vrtnne prvne je mogoče razbrati v njenih ureditvah v Jeruzalemu, Lescah, Jaršah, ob Hutterjevi vili in Gusljevi vili v Mariboru, Radencih, zlasti pa so razvidne v vrtu družine Kunej na Noričkem Vrhju v Gornji Radgoni.

Vrt družine Kunej v Gornji Radgoni

Dvorec v Noričkem Vrhju (Narrenbühel) je bil zgrajen v 15. stoletju in kasneje, v 18. stoletju, prenovljen. Posestvo je menjaval lastnike, dokler ga ni na dražbi leta 1934 kupila Ruša Kunej, rojena Majdič, hčerka znanega industrijalca Petra Majdiča iz Celja. Zanimivo je, da je Ilse Fischerauer za družino Majdič zasnovala vsaj pet vrtov po vsej Sloveniji.

V tem času je bil dvorec ponovno prenovljen. Hkrati je Ilse Fischerauer ob dvorcu zasnovala terasast vrt, ki se je skoraj v izvorni obliki ohranil do danes. Po vojni je bila večina posestva razen dvorca in terasastega vrta nacionalizirana. Za ta vrt in rastline je vsa ta leta skrbela letos preminula Rušina hčerka Jasna Kunej, danes skrbijo zanj njeni dediči.

Vrt družine Kunej je poleg vrta v Lescah med najbolj ohranjenimi zasnovami Ilsinih vrtov. Izvirna zasnova je imela sicer dvodelno zgradbo. Terasasti del južno od dvorca je izjemno dobro ohranjen. Zelenica s številnimi prosto rastočimi iglavci, ki je potekala zahodno ob objekta in terasaste ureditve, pa je danes povsem predrugačena. Večino iglavcev so namreč odstranili zaradi bojazni pred lubadarjem. Domnevamo lahko, da so v njem prevladovali paciprese, kleki in različne vrste jelk, ki jih je sicer mogoče najti v drugih ureditvah.

Terasasti del vrta, ki se razvija po južnem pobočju Noričkega Vrhja, se naslanja na južno, stransko fasado dvorca, od katerega

T. Simonič

Pogled na dvorec in zgornji, bogato ozelenjeni vrtni terasi

pa ga loči ograja. Terasasti vrt je zasnovan kot zaključena celota. Programsko je bogato zasnovan, omogoča prehajanje med terasami na več mestih, urejeni so razgledišča in senčnat prostor za posedanje. Ob bazenu in pod pergolo so verjetno potekali družabna srečanja in družinsko življenje. Poti in stopnišča so zasnovani tako, da se smer hoje nenehno spreminja. Možnost opazovanja vrtnih prizorišč iz različnih kotov pa veča tudi doživljajsko pestrost prostora in s tem prijetnost bivanja v njem.

Oblikovna analiza vrta kaže poteze, ki jih je mogoče prepoznati tudi v drugih njenih ureditvah. Gre tako za način obravnavanja prostora in njegove vertikalne členitve kot za umeščanje krajinskih prvin v njem, oblikovanje posameznih grajenih prvin ter navsezadnje uporabo rastlinskega gradiva.

Terasasti vrt ima štiridelno zgradbo, pri čemer se kompleksnost zasnove stopnjuje od zgornjih dveh ožjih teras proti tretji. Terasa so zaključene z zidci in suhozidi, ti so ena najbolj prepoznavnih prvin, ki jih uporablja v strukturiranju vrta. Na tretjo, najširšo teraso z bazenom vodijo domiselno speljane kamnite stopnice.

V osi bazena je na nekoliko dvignjenem podestu na zahodnem robu postavljena pergola - paviljon. Zidani steber pergole je še ena od grajenih prvin, ki jih najdemo tudi v nekaterih drugih njenih vrtovih. V vrtu družine Kunej tvorijo pergolo štirje zidani stebri, ki naj bi izvorno podpira-

li leseno letveno konstrukcijo, danes je ta kovinska. Ozelenjena je z divjo vinsko trto.

Kamnite stopnice, ki vodijo od bazena do pergole, poudarjata simetrično razmeščena pahljačasta javorja. Motiv je zelo podoben ohranjenemu detajlu v vrtu Vile Guselj v Mariboru. Tam je bazen danes sicer zasut, vidne pa so kamnite stopnice in ohranjen pahljačasti javor.

V vrtu je med grajenimi motivi najti kamnite in tudi betonske detajle. Zidci in suhozidi so kamniti, iz peščenjaka, tratne plošče pa so večinoma betonske. Med ploščami se bogato razraščajo različne sočnice in zelnate trajnice. Geometrične cvetlične grede vzdolž zidcev in suhozidov so bogato zasajene s cvetočimi zelnatimi trajnicami ter pokrovnimi in nizko rastočimi grmovnicami. Listavci so tudi skrbno izbrani glede na jesensko obarvanost listov in barvno usklajenost, ustvarjajo pa tudi privlačen barvni kontrast z vedno zelenimi iglavci.

Nova spoznanja o delu Ilse Fischerauer

Ilse Fischerauer je svoje vrtove snovala premišljeno in po uveljavljenih zgledih načrtovanja arhitektonskih vrtov iz časa med obema vojnama. V vertikalni členitvi brežine z zidci in suhozidi je izražen tudi njen subtilen odziv na specifične pogoje mikrolokacije. Tudi v vrtu družine Kunej je razpoznavni značilne oblikovne prvne arhitektonskega sloga, ki ga je prevzela Ilse Fischerauer. Avtorica je terasasto ureditev smisel-

no umestila v prostorski kontekst in oblikovala zaključeno vrtno celoto. Z izbranimi grajenimi in rastlinskimi motivi je poudarila posebne razgledne točke in oblikovala vrtno krajino za uživanje v razgledih na okoliško krajino.

Glede na do sedaj znana dejstva je mogoče z gotovostjo trditi, da je Ilse Fischerauer ustvarjalca in vrtna arhitektka, ki je dobro poznala sodobne evropske tokove vrtnega načrtovanja in se nanje ustrezno odzvala. V preteklosti je bila načrtovalki izkazana premajhna pozornost strokovne javnosti. Velik problem je tudi dejstvo, da grafično gradivo in načrti vrtov niso ohranjeni. Vendar pa so bolj ali manj ohranjeni vrtovi, ključni za presojo njenega dela.

Vsekakor omogočajo nova spoznanja in dejstva celovitejšo analizo delovanja Ilse Fischerauer. Nadejamo se, da bo nadaljnje raziskovanje njenega opusa razkrilo širino njenega vrtnonačrtovalskega ustvarjanja. Razveseljuje jo, da je Zavod za varstvo kulturne dediščine v Mariboru že podal predlog za razglasitev vrta kot spomenika državnega pomena. Njegova razglasitev bi nedvomno pomenila potrditev kakovosti predvojne vrtnoarhitekturne dediščine, ki nam jo je zapustila Ilse Fischerauer, in priložnost za njeno nadaljnje raziskovanje in varovanje.

Tanja Simonič

siteco
Lighting Systems

T. Simonič

V osi bazena na najširši terasi je na nekoliko dvignjenem zahodnem robu postavljena ozelenjena pergola.

la vrtna arhitektka Ilse Fischerauer (1903-1945), je zlahka prepoznati vplive sodobnih tokov v vrtnem načrtovanju. Po besedah Ilseine hčerke Inge Mlaker v pismih Stanki Dešnik se je Ilse Fischerauer namreč nekaj mesecev izobraževala pri vrtnem arhitektu na Dunaju, delala v njegovi vrtnariji in pomagala pri izvedbi vrtov. V tem času se je seznanila

ve označuje prepoznaven načrtovalski slog, v katerem prevladujejo kamniti zidci in suhozidi, pogosta uporaba zidanih ali lesenih pergol in letvenikov, geometrijska členitev vrtnega prostora s potmi in vertikalnimi členitvami, stopnišča, poudarjena z izrazitimi rastlinskimi vrstami, geometrijske, bogato zazelenjene cvetlične grede in bogata uporaba

T. Simonič

Terasasta ureditev arhitektonskega vrta z bogato ozelenjenimi suhozidi in cvetličnimi gredami

Okrogla miza Zavoda za prostorsko načrtovanje Mestne občine Maribor

Dileme prostorskega razvoja v Podravju

Danes bo od 18. ure v razstavišču Zavoda za prostorsko načrtovanje Mestne občine Maribor v pritličju zgradbe v Grajski ul. 7 v Mariboru potekala okrogla miza z naslovom Dileme regionalnega prostorskega razvoja v Podravju, ki jo organizira DUPPS - Sekcija za Maribor in Podravje.

Okrogla miza naj bi osvetlila prostorske vidike in probleme regionalnega razvoja v Podravju in njegovi okolici. Organizator jo prireja z namenom, da bi pri-

speval k regionalnemu povezovanju v Podravju in s tem k vzpodbujanju tukajšnjega gospodarskega razvoja.

Na okrogli mizi bo priložnost za primerjavo s prostorsko-regionalnimi zastavitvami v sosednjih državah, za oceno regionalnega prostorskega razvoja v Podravju, za opozorila o tukajšnjih regionalnih prostorsko-razvojnih problemih in antagonizmi, za navedbo uspešnih regionalnih projektov, za podajo vprašanj in predlogov v zvezi z regionalnim razvojem

v Podravju v prihodnje. V uvodnem delu okrogle mize bodo strokovna izhodišča za razpravo podali: **dr. Vilibald Premzl** na temo Koncentracija ali disperzija regionalnih funkcij, **dr. Metka Sitar** na temo Prostor in urbani razvoj v regiji, **dr. Vlado Drozg** na temo Mestna regija Maribora, **Jože Kos Grabar** na temo Regionalne členitve v Podravju skozi zgodovino. Razpravo na okrogli mizi bo vodil dr. Vilibald Premzl.

(abe)

Razstava danskega oblikovalca

Erik Magnussen za Engelbrechts

V prostorih Kubus Interior v Ljubljani je od torka na ogled razstava znanega danskega oblikovalca Erika Magnussena. Pričujoča razstava predstavlja serijo stolov in miz, ki jih je oblikovalec razvil za dansko tovarno pohištva Engelbrechts. Izdelke odlikujeta enostaven dizajn in funkcionalna eleganca.

Erik Magnussen se je rodil leta 1940 v Kopenhagnu, diplomiral s srebrno medaljo v rojstnem mestu na Šoli za uporabno umetnost in oblikovanje kot oblikovalec keramike. Po študiju se je kmalu uveljavil z izdelki iz keramike, vrsto let je sodeloval z danskim proizvajalcem porcelana Bing & Groendahl. Plod tvor-

nega sodelovanja je namizni servis, imenovan Forma 679, ki ga sestavlja samo enajst izdelkov, za razliko od običajnih petdeset, in se je hitro uveljavil po vsem svetu.

Inovativnim kolekcijam namizne posode so sledili mize, stoli, termovke, namizni pribor in svetila, sodeluje pa z znanimi danskimi proizvajalci, kot so Fritz Hansen, Royal Selangor, Stelton, Louis Poulsen, Pandul in Paustian. Od osemdesetih let prejšnjega stoletja sodi med najbolj iskane in raznolike danske oblikovalce. Za svoja dela je prejel številne nagrade, je večkratni dobitnik nagrade ID prize, ki jo podeljuje Danish Society of Industrial design. Njegovi izdelki so razstavljeni v muzejih po vsem svetu. (abe)